

24. MART 2015.

BR. 386

BILTEN

NEDELJA U SVETU ENERGETIKE

KOMPROMISI NA POČETKU DOGOVARANJA EVROPSKE ENERGETSKE UNIJE

TEK ODŠKRINUTO

Lideri Evropske unije podržali Energetsku uniju uz indikativne kompromise

BRISEL - Savet Evrope podržao je na prošlonedeljnom sastanku formiranje evropske energetske unije, ali je istovremeno oko nekoliko osetljivih pitanja morao da traži kompromisne formulacije, zbog sukoba interesa između nacionalnih i zajedničke politike u ovoj oblasti, kao i odbrane pozicija energetskih kolosa iz privredno najjačih i politički najuticajnijih država zajednice. To se najizrazitije videlo u zajedničkim stavovima vezanim za ugovaranje uvoza gasa od ne-EU zemalja, kao i odbrani prava zemalja da same odlučuju o izgledu svog energetskog miksa.

Što se tiče kontroverzne teme ugovaranja uvoza gasa od ne-EU država, kompromis je tražen između, s jedne strane, grupe zemalja predvođenih Nemačkom, a s druge blokom iza koga je stajala Poljska. Rezultirao je stavom da pomenuti ugovori moraju da budu u skladu sa EU zakonima, ali da tajnost osetljivih informacija iz komercijalnih ugovora mora ostati zagarantovana. Nije prošao ni predlog da Evropska komisija dobije pravo veta na bilateralne energetske ugovore koje dogovore države članice sa ne-EU državama.

Nacionalnim regulatorima nadzor nad bilateralnim ugovorima?

BRISEL - **ADVFN** prenosi izjave „EU zvaničnika“ da bi umesto omogućavanja Evropskoj komisiji da nadgleda bilateralne energetske ugovore koje zemlje članice sklope sa ne-EU državama, blok mogao u ovoj oblasti ojačati ovlašćenja nacionalnih energetskih regulatornih tela. Komisija, kako prenosi ovaj portal, planira da predloži novu legislativu vezanu za ovo delikatno pitanje iduće godine, ali će i dalje biti potrebna saglasnost nacionalnih ministara energije i Evropskog parlamenta.

REGULATIONS

U Završnim zaključcima sastanka Saveta Evrope vezanim za Energetsku uniju se navodi:

1. Evropska unija je posvećena stvaranju energetske unije s klimatskom politikom okrenutom budućnosti, na osnovama okvirne strategije Komisije s pet dimenzija koje su usko povezane i međusobno se ojačavaju (energetska sigurnost, solidarnost i poverenje; u potpunosti integrisano evropsko energetsko tržište; energetska efikasnost koja doprinosi smanjenju potražnje, dekarbonizacija privrede; istraživanje, inovacije i konkurentnost). Institucije EU i države članice nastaviće rad u tom području i Savet će do decembra podneti izveštaj Savetu Evrope, koji će i dalje davati smernice.

2. Ističući važnost svih dimenzija energetske unije, Savet Evrope je pozvao na:

- ubrzavanje infrastrukturnih projekata, uključujući elektroenergetske i gasovodne interkonekcije, posebno s rubnim regionima ...;
- potpuno sprovođenje i strogu primenu postojećeg zakonodavstva u području energetike;
- jačanje zakonodavnog okvira za sigurnost snabdevanja električnom energijom i gasom; energetska sigurnost može se ojačati stabilnim mrežama, povećanjem energetske efikasnosti i okretanjem domaćim izvorima, kao i sigurnim i održivim tehnologijama s niskim udelom ugljenika;
- osiguravanje potpune usklađenosti svih sporazuma o kupovini gasa od spoljnih dobavljača sa zakonodavstvom EU, posebno jačanjem transparentnosti takvih sporazuma i usklađenosti s odredbama EU o energetske sigurnosti. Što se tiče komercijalnih ugovora o snabdevanju gasom, mora biti garantovana poverljivost poslovno osetljivih informacija;
- ocenu mogućnosti za dobrovoljne mehanizme za jačanje potražnje, uz potpunu usklađenost s pravilima STO i EU o tržišnoj konkurenciji;
- razvoj efikasnijeg, fleksibilnog tržišnog modela koji bi trebalo da prati poboljšanu regionalnu saradnju, između ostalog sa susednim zemljama i pomogne integraciji obnovljivih izvora energije, uz osiguranje da javna intervencija bude u skladu s unutrašnjim tržištem i da se poštuje pravo država članica da same odlučuju o svojoj kombinaciji izvora energije. To će pomoći u pružanju pristupačne cene energije domaćinstvima i industriji;
- preispitivanje i izradu zakonodavstva koje se odnosi na smanjenje emisija, energetske efikasnost i obnovljive izvore energije radi podrške ostvarenju dogovorenih ciljeva za 2030.; razvoj pouzdanih i transparentnih sistema upravljanja;
- razvoj strategije za inovacije i tehnologije koje se odnose na energiju i klimu, uključujući, na primer, one vezane za naredne generacije obnovljivih izvora energije, skladištenje električne energije, hvatanje i skladištenje ugljendioksida, poboljšanje energetske efikasnosti u stambenom sektoru kao i održivi transport;
- primenu svih instrumenata spoljne politike kako bi se uspostavila strateška energetska partnerstva sa sve važnijim zemljama proizvođačima i tranzitnim zemljama, posebno s ciljem podsticanja energetske sigurnosti, obezbeđujući pritom zaštitu suvereniteta i suverenih prava država članica da istražuju i razvijaju svoje prirodne izvore.

3. Savet Evrope podržava snažno koordinirano delovanje putem aktivne evropske klimatske diplomatije u susret 21. globalnom samitu o klimi u Parizu u skladu s ambicioznim ciljem utvrđenim na Savetu Evrope u oktobru ... Takođe je potrebno pojačati rad na iznalaženju rešenja u vezi s finansiranjem, prenosom tehnologije i izgradnjom kapaciteta, što su ključna pitanja s obzirom na ambiciozni sporazum u Parizu.

ACER objavio Registar učesnika na tržištu I Listu standardnih ugovora

LJUBLJANA - Agencija za saradnju energetske regulatora (ACER) objavila je četvrto izdanje dokumenta Pitanja i odgovori o REMIT-u, EU regulativi o integritetu i transparentnosti energetskog veleprodajnog tržišta. Objavljeni su, između ostalog, Registar više od 300 učesnika na tom tržištu i lista sa više od 6.000 standardnih ugovora. Agencija sa sedištem u Ljubljani navodi u saopštenju od 17. marta da će ubuduće svaki mesec ažurirati ovaj dokument koji se zajedno s ostalim korisnim papirima nalazi na stranici REMIT ovog EU regulatornog tela.

REMIT Pravila zahtevaju od trgovaca da prijave EU regulatornoj agenciji pojedinih o svim veletrgovinskim ugovorima za isporuke gasa i struje u EU za isti dan, dan unapred, dva dana unapred, vikend i na duži rok. Takođe i sve ugovore o trgovini derivativima, uključujući terminske, kao i primarne i sekundarne zakupe gasnih i elektroenergetskih kapaciteta, kao i njihovih derivativa. Nacionalne vlasti u zemljama članicama su u obavezi da sprovode istrage i kažnjavaju svaki utvrđeni slučaj manipulisanja tržištem.

Statoil: Prvi od naftnih velikana objavio podatke o isplata vladama

OSLO - Norveška naftno-gasna kompanija Statoil obelodanila je 19. marta sva svoja plaćanja prema vladama zemalja u kojima posluje - prva među velikanima iz ovog sektora koja je time sprovela nova mandatna pravila u ovoj oblasti. Standardi su usvojeni u Evropi, a na putu su i da stupe u dejstvo u SAD i idu protiv interesa naftnih kolosa da sačuvaju u tajnosti podatke o mogućem podmićivanju domicilnih vladama zemalja u kojima istražuju i proizvode naftu i gas. Propisi nalažu kompanijama da obelodane isplate: počev od poreza i taksu, naknada za licence, do svake druge uplate na račune vlada. Ispunjavajući ova striktna pravila, Statoil je u svom poslednjem **izveštaju** za poslovanje u 2013. godini objavio između ostalog velike sume isplaćene vladama u Angoli, Zairu, Nigeriji, Libiji i Azerbejdžanu.

Brisel najavljuje transparentnost u poreskim olakšicama multinacionalnim kompanijama

BRISSEL - Evropska komisija je najavila da namerava da primora 28 zemalja članica Evropske unije da međusobno dostave na uvid podatke o poreskim nagodbama, tzv. *tax rulings*, koje su sklopile sa najvećim svetskim multinacionalnim kompanijama. Cilj Komisije je da time okoča sakrivanje podataka u ovoj oblasti, što je pojedinim državama omogućavalo da povoljnijim poreskim uslovima otimaju poslove i investitore od drugih zemalja EU. U okviru novog režima koji je predložila EK, zemlje članice biće u obavezi da automatski, svaka tri meseca dostavljaju drugim državama EU podatke o poreskim uslovima odobrenim kompanijama. **EurActiv**

Atina protiv EU energetske strategije - blokira privatizacije

ATINA - Grčki ministar energije izjavio je da njegova zemlja neće podržati evropsku Energetsku uniju koja podriva nacionalne interese Grčke, uključujući tu i odnose sa Rusijom. Ministar Panagiotis Lafazanais (foto) je u govoru na minulom Atinskom energetsom forumu, takođe odbacio mogućnost bilo kakve privatizacione šeme u energetsom sektoru ove zemlje. „Generalno, mi ne osporavamo deklarisanu ciljevu Energetske unije, ali dovodimo u pitanje predložena sredstva za ostvarenje tog cilja - da li mogu uspeti, ili će, naprotiv, izazvati uvećanje nejednakosti i bolnih ekonomskih i socijalnih posledica koje trenutno prevladavaju u Evropskoj uniji“, rekao je Lafazanais. Aludirajući na podsticanje snabdevanja gasom iz ne-ruskih izvora, ministar je rekao da Grčka nema

nameru da postane „pion jednostranih energetske opredeljenja, u ime navodne diverzifikacije izvora snabdevanja EU energijom“. Lafazanais je takođe istakao da nacionalna gasna snabdevačka kompanija DEPA i državna elektroenergetska korporacija PPC neće biti privatizovani. „Ti predlozi prethodne vlade su odbačeni“, konstatovao je on. **EurActiv**

Brisel: Energetska politika Atine nespojiva sa politikom EU

BRISSEL - „Evropska komisija smatra da su stavovi vlade Grčke nespojivi sa zvaničnom energetsom politikom

Evropske unije“, rekli su 17. marta grčkom poslovnom portalu **Capital.gr** neimenovani „predstavnici EK“. Grčki portal navodi da se „nespojivim“ smatra vladino odbacivanje „neoliberalne evropske politike“ u ovoj oblasti. Izvori su takođe osudili stav o blokiranju svih privatizacija u energetsom sektoru te zemlje, uz nameru vlade da ojača poziciju i ovlašćenja državne elektroenergetske korporacije PPC, uz istovremeno „podrivanje“ ovlašćenja nacionalnog energetskeg regulatora RAE.

EU uspostavlja stalni energetski dijalog sa Turskom

ANKARA - Evropska unija i Turska dogovorili su prošle nedelje održavanje redovnog energetskeg dijaloga na ministarskom nivou, najmanje jednom godišnje. Ovo stoji u zajedničkom saopštenju posle razgovora potpredsednika Evropske komisije, zaduženog za energetske uniju, Maroša Šefčoviča i turskog ministra energije Tanera Jildiza o „pokretanju energetskeg dijaloga na visokom nivou“ između dve strane. Proces pristupanja Turske Evropskoj uniji počeo je još 1987. godine, a EU je pre deset godina otvorila pristupne pregovore sa Turskom, istovremeno kada i sa Hrvatskom. Od tada, završeni su razgovori samo za jedno poglavlje, ono koje se tiče nauke i istraživačke delatnosti, a od ove godine sve više se najavljuje i otvaranje 15. poglavlja o energetici, u svetlu jačanja strateške pozicije Turske kao tranzitne države za snabdevanje Evrope prvenstveno prirodnim gasom. **Europa.eu**

Evropska komisija odobrila rad novog gasovoda između Mađarske i Slovačke

BRISEL, BUDIMPEŠTA - Evropska komisija je odobrila rad novog gasovoda između Mađarske i Slovačke, posle promene vlasničke strukture u mađarskoj državnoj gasovodnoj kompaniji Magyar Gáz Tranzit (MGT), operateru tog interkonektora. Kako je prošle nedelje objavio budimpeštanski poslovnik **BBJ**, vlada Mađarske je odlučila da prenese vlasništvo gasovodne kompanije sa državne energetske grupacije MVM, na ministarstvo unutrašnjih poslova te zemlje. Posle toga, EK je saopštila da je odobrila ove promene, jer ministarstvo nije do sada bilo prisutno na mađarskom tržištu prirodnog gasa, pa ne može ugrožavati konkurenciju. Mađarsko-slovački gasovod dužine 111 kilometara koštao je 150 miliona evra i trebalo je početkom 2015. da bude pušten u rad. Kapacitet gasovoda je oko 4 milijarde kubnih metara godišnje u pravcu iz Slovačke ka Mađarskoj, a obrnuto 1,6 milijardi kubika.

POSLOVI

Borisov: Šefčovič obećao da će Brisel finansirati gradnju gasovoda Bugarska-Grčka

SOFIJA - Premijer Bugarske Bojko Borisov rekao je u petak da ga je potpredsednik Evropske komisije Maroš Šefčovič uverio da će planirani gasovod između Bugarske i Grčke biti finansiran iz EU fondova. "Dobio sam uveravanja od Šefčoviča i mojih kolega da će on (gasni interkonektor Bugarska-Grčka - IGB) biti finansiran od strane Komisije", rekao je Borisov posle sastanka Saveta Evrope u Briselu. Gasovod između Bugarske i Grčke išao bi trasom od 182 kilometra od Komotinija u Grčkoj, do Stare Zagore u Bugarskoj. Procenjuje se da bi gradnja koštala 220 miliona evra. Kapacitet gasovoda projektovan je na tri milijarde kubnih metara godišnje u inicijalnoj fazi, a kasnije do pet milijardi, a njegovo puštanje u rad je planirano do 2018. godine. Eventualno bi se povezao sa Transjadranskim gasovodom, prenosi **Anadolu** i dodaje da je ovaj interkonektor suštinski deo tzv. vertikalnog gasnog koridora između Grčke, Bugarske i Rumunije koji su tri države u načelu dogovorile da grade.

Bugarska od EU traži 1,4 mlrd. evra za energetiku

SOFIJA - Bugarska će zatražiti da u okviru tzv. Junkerovog plana za energetske projekte dobije 1,4 mlrd. evra za šest energetskih projekata. Na prvoj listi prijavljenih projekata, koja je bila završena u decembru 2014. godine, bili su samo projekti iz elektroenergetike, a u januaru 2015. je dodato šest gasnih projekata: izgradnja interkonekcija, proširenje podzemnog skladišta gasa u Čirenu, izgradnja novog skladišta gasa i dr. Vrednost tih šest gasnih projekata se procenjuje na 764 mil. evra, a dva elektroenergetska na 646 mil. evra, pišu u četvrtak sofijske **Novinite**.

Postavljen temelj gasovodu TANAP

ANKARA - Turska je svečano u utorak udarila temelj gasovodu TANAP, srednjem delu 3,500 km dugog Južnog

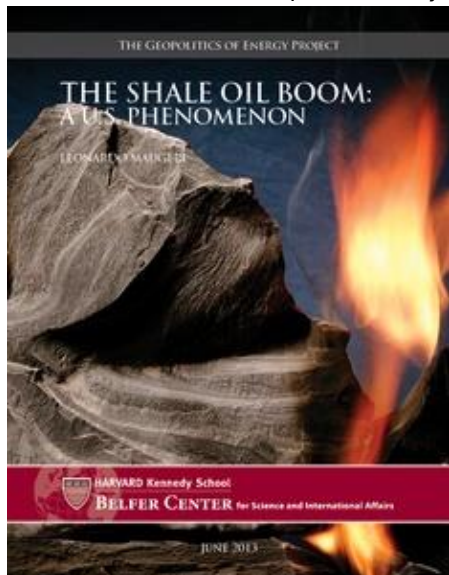
gasnog koridora preko koga bi najranije 2020. u Evropu trebalo prvi put direktno da stigne gas iz Azerbejdžana - za početak deset milijardi kubika godišnje. Svečanosti u istočnoj turskoj provinciji Kars prisustvovali su predsednici zemlje domaćina, kao i Azerbejdžana i Gruzije (na slici). Prvi deo Južnog gasnog koridora čini Južnokavkaski gasovod, koji ide od azerbejdžanskog podkaspiskog polja Šah Deniz preko Gruzije do granice sa Turskom, gde se nadovezuje na TANAP, koji 1,850 km dugom trasom ide do Grčke. Odatle, preko Albanije, ispod Jadrana, do Italije treba da prođe finalna trasa ovog trokomponentnog gasovodnog sistema, Transjadranski gasovod (TAP). Vrednost

projekta TANAP je 10 milijardi dolara, a njegov inicijalni kapacitet 16 milijardi kubnih metara (bcm). Oko 6 bcm bi bilo namenjeno Turskoj, a ostatak Evropi. Predviđeno je da prvi gas do Turske stigne 2018., a po izgradnji TAP-a, planiranom da bude završen 2020., i do Evrope. Do 2023. kapacitet TANAP-a bi trebalo da se uveća na 23 bcm godišnje, a do 2026. na maksimalno predviđenih 31 bcm. Ankara je prošle godine uvećala udeo u projektu na 30%. Azerbejdžanska državna kompanija SOCAR je većinski vlasnik sa udelom od 58%, dok preostalih 12% kontroliše britanski BP, inače operater projekta Šah Deniz 2. Turski predsednik Tadžip Erdogan je na svečanosti u utorak naglasio da TANAP nije alternativni projekat drugima, očigledno aludirajući na rusko-turski plan gradnje gasovoda „Turski tok“, umesto otkazanog Južnog toka. Iz Kremlja je u utorak kratko saopšteno da su ruski predsednik Vladimir Putin i njegov turski kolega Erdogan u utorak razgovarali preko telefona i da je jedna od tema bila projekat „Turski tok“. wpcserbia.rs

Suton pokušaja ponavljanja američkog škrljnjog buma u Evropi

LONDON - Posle više od pet i više milijardi dolara uloženih godina u pokušaj rekreiranja američkog buma u sektoru

proizvodnje nafte i gasa u inostranstvu, najveće svetske naftne kompanije počele su da se povlače iz ovog sektora u svetlu kolapsa cena sirove nafte, piše u sredu **Wall Street Journal**. Chevron, Exxon Mobil i Royal Dutch Shell su zaključali bezmalo sve poslove vezane za tehnologiju drobljenja naftnih i gasnih škrljnjaca u Evropi, Rusiji i Kini. Razlozi idu od sankcija nametnutih Rusiji, zabrane ove vrste proizvodnje nafte i gasa u Francuskoj, moratorijuma u Nemačkoj, do razočaravajućih rezultata u Poljskoj i sada cena nafte na nivo koji ne pokriva troškove proizvodnje barela nafte iz škrljnjaca. Chevron je poslednji posao u Evropi u ovom sektoru zapečatio u februaru u Rumuniji. Shell je saopštio da za 30% smanjuje poslove vezane za naftne i gasne škrljnje u svetu, uključujući tu Rusku, Ukrajinu i Argentinu. Exxon je još ranije izašao iz projekata u Poljskoj i Mađarskoj. Epilog svega je da se mimo SAD, komercijalno nafta iz škrljnjaca trenutno proizvodi još samo u Kini, Argentini i Kanadi, iako su američke rezerve škrljnjaca tek 10% od ukupnih

procenjenih u svetu. Evropa, uključujući Rusiju i sama Kina imaju tri puta veće rezerve od onih u SAD, pokazuju podaci američkog ministarstva energije. Izvesno je, za sada, da tek vraćanje cena nafte na ekonomski rentabilan nivo može donekle da obnovi interesovanje za ove poslove. (Preneto iz wpcserbia.rs)

OPEC: Američki naftni bum doživljava kraj sa 2015.

BEČ - OPEC je saopštio u ponedeljak da bi američki bum u proizvodnji nafte iz škrljnjaca mogao ove godine doživeti kraj, jer neće uspeti da preživi na sadašnjem nivou cena sirove nafte. Naftni izvozni kartel u svom redovnom mesečnom izveštaju to obrazlaže rezovima u investicijama i padom u broju bušotina na američkim poljima uljnih škrljnjaca u poslednjim mesecima. OPEC je u prethodnom izveštaju prognozirao pad proizvodnje nafte u SAD za 2018. godinu. Nasuprot tome, američka IEA je u prošlomesečnom srednjeročnim izveštaju predvidela da će proizvodnja nafte u SAD nastaviti da raste do 2020., zahvaljujući rastu produktivnosti i usavršavanju tehnologije u proizvodnji nafte iz škrljnjaca. **The Wall Street Journal**

NAŠ REGION

Moguć velik višak elektroenergetskih kapaciteta u BiH i Srbiji

PRAG - Zemlje Zapadnog Balkana, Albanija, BiH, Makedonija, Crna Gora i Srbija, koje imaju ambiciju izvoza električne energije, mogle bi već 2019. da se suoče sa znatnim viškom proizvodnih kapaciteta, što bi moglo ugroziti profitabilnost planiranih elektroenergetskih projekata. To se navodi u prošle nedelje objavljenoj studiji nevladine analitičke organizacije **Bankwatch**. Analizirani su potražnja i ponuda električne energije u narednih deset godina, kao i mogućnosti izvoza energije. Rezultati pokazuju da bi ovaj region 2024. mogao imati višak struje od čak 56%, ako države realizuju svoje planirane investicije u elektroenergetici. Kao najveći izvoznik ističe se BiH sa do 20.000 GWh raspoloživih za izvoz, a iza nje Srbija sa 18.000 GWh, dok ostale države imaju znatno manji potencijal. Takav višak struje stvorice pritisak na cene a time i na isplativost proizvodnih objekata, mahom onih na fosilne izvore, zbog čega se sugeriše kvalitetno preispitivanje investicija, konstatuje se u studiji.

university of
 groningen

THE ADVISORY HOUSE
 Inspiring Energy

EPBiH: Oštar pad neto dobiti u 2014.

SARAJEVO - Elektroprivreda BiH ostvarila je u 2014. godini neto dobit od 3,2 miliona KM, u odnosu na čak 37 miliona KM dobiti u 2013. Vrednost prodaja EP BiH iznosila je lani 42,0 miliona KM, prema 109,4 miliona KM u 2013. godini. Iz EP BiH je tokom prošle godine naglašavano da je hidrološka situacija lošija nego 2013. i da je cena električne energije na svetskom tržištu pala, što je uticalo na prihode od izvoza. [Indikator.ba](#)

Projekat LNG Krk treba da (a) nađe investitore i (b) nađe kupce za gas

ZAGREB - Vicepremijer Hrvatske Branko Grčić rekao je da projekat LNG terminala na Krku još nije rešio dva ključna pitanja - našao investitore za njegovu gradnju i kupce za gas. „Svi veliki projekti su rizični. Ono što ovaj projekat opterećuje je pronalaženje tržišta za gas, s obzirom na to da je planirani kapacitet tri puta veći od potreba Hrvatske. Morate naći partnere u regiji, da biste bili sigurni da je taj projekat opravdan“, kazao je u ponedjeljak Grčić za [Novi list](#). „Osim toga, ključno je pronaći partnera. Pitanje je ko će Hrvatskoj biti partner u realizaciji tog projekta. Ukoliko je to

neki privatni partner, neka velika energetska kompanija, ona se može, uz podršku hrvatske države kao koinvestitora, kandidovati za dobijanje sredstava iz Evropskoj investicione

PwC odabran za savetnika

ZAGREB - Pricewaterhouse Coopers (PwC) odabran je, između osam kandidata, za savetnika državne firme LNG Hrvatska za pripremu projekta gradnje terminala za LNG na Krku, saznaje u utorak [Poslovni dnevnik](#).

banke“, konstatuje Grčić. S druge strane, hrvatski ministar privrede Ivan Vrdoljak je najavio za kraj ove godine donošenje studije izvodljivosti gradnje terminala za utečnjeni prirodni gas na Krku i konačnu odluku o investiciji u prvom tromesečju 2016. Terminal bi bio na južnom kraju koridora gasovoda koji bi do 2020. godine trebalo da povežu Hrvatsku i poljsku luku na Baltiku Swinoujscie. Vrednost investicije procenjuje se na oko 600 miliona evra, a njegovi kapaciteti iznosili bi između 4 i 6 milijardi kubnih metara gasa godišnje. [wpcserbia.rs](#)